

Passende ouderenhuisvesting

Tussen 1900 en 1950 groeide het aantal inwoners van Nederland met 5 miljoen. In dezelfde periode steeg het aantal 65-plussers met een half miljoen. De behoefte aan passende huisvesting voor deze snel groeiende groep, destijds nog aangeduid als bejaarden, nam dus sterk toe. Maar dat moesten wel moderne tehuizen zijn, want de tehuisoudere anno 1950 was een andere dan die van 1900.

Onvermogen en de behoefte aan zorg waren een eeuw geleden de belangrijkste redenen om te worden opgenomen in een oudeliedenhuis. De Amsterdamse Armenraad constateerde echter al in de jaren twintig dat het aantal armen in de tehuizen was teruggelopen. Veel ouderen hadden recht gekregen op een ouderdomsrente en wisten zich langer zelfstandig te redden. De raad constateerde tegelijkertijd dat steeds meer welgestelde ouderen in de tehuizen woonden. Het waren de ouderen die zich om uiteenlopende redenen niet langer konden of wilden belasten met de zorg voor het eigen huishouden of niet opgewassen waren tegen het alleenwonen. De toename van het aantal mindervalide ouderen was een gevolg van het feit dat mensen langer in staat waren om voor zichzelf te zorgen, waardoor de gemiddelde leeftijd bij opname in het 'gesticht' toenam.

De pensiontehuizen, zoals de moderne tehuizen werden genoemd, kwamen het eerst in de grote steden. Amsterdam telde er op 1 januari 1942 al zo'n 150. Het waren kleine huizen voor maximaal 25 à 30 personen. De bewoners beschikten er over een grote zit-slaapkamer. Echtparen hadden meestal twee kamers. Eten en converseren gebeurde in gemeenschappelijke ruimten. Tussen 1920 en 1940 werden ook de eerste commerciële rusthuizen gebouwd. De bouw daarvan vond men nodig vanwege het tekort aan moderne tehuizen.

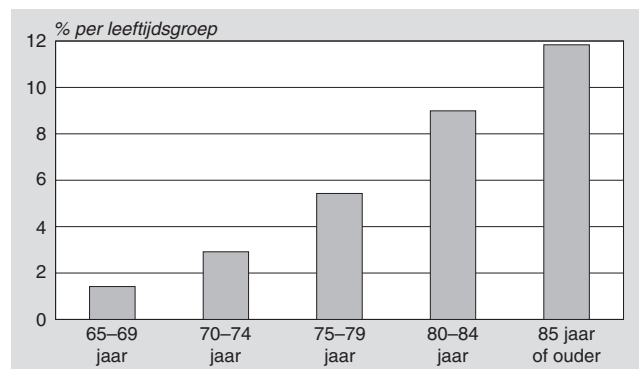
Dat de tehuizen een andere rol hadden gekregen, constateerde ook het CBS, dat in 1950 de tehuisverzorging voor het eerst in kaart bracht. Het tehuis was niet meer een vorm van armenzorg, maar 'de voorziening in de lichamelijke noden verbonden aan de ouderdom, onafhankelijk van de financiële draagkracht der betrokkenen'. Het CBS analyseerde de gegevens van ruim 800 niet-commerciële bejaardentehuizen. In deze tehuizen woonden 29,5 duizend 65-plussers, nog geen 4 procent van alle 65-plussers (grafiek 1).

Fit waren de meeste bewoners inderdaad. Slechts 8 procent was voortdurend bedlegerig en 28 procent was min of meer hulpbehoevend. De overige bewoners (63 procent) waren volledig zelfredzaam. Dat was voor een deel het gevolg van beleid. Een kwart van de bejaarden was opgenomen op de uitdrukkelijke voorwaarde dat ze lichamenlijk en geestelijk volledig gezond waren. Katholieke instellingen stelden verreweg de minste voorwaarden aan hun toekomstige bewoners, de neutrale instellingen de meeste. Zo was aan een derde van de bewoners van de neutrale instellingen een eis van een minimum inkomen gesteld, en van bijna 70 procent van de bewoners was een goede gezondheid vereist.

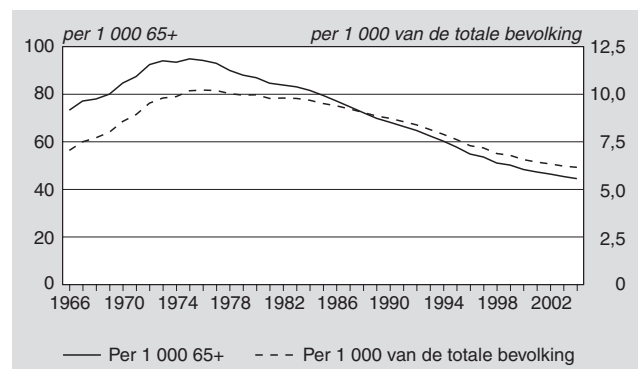
De animo voor het verzorgingshuis is de laatste tijd niet groot meer. Sinds het begin van de jaren tachtig daalt het aantal verzorgingshuisbewoners onafgebroken (grafiek 2), het relatieve aantal bewoners (per duizend 65-plussers) daalt al vanaf het midden van de jaren zeventig. Fysiek volledig fit is tegenwoordig nog maar een vijfde van de verzorgingshuisouderen (grafiek 3). De matige fitheid komt vooral door de gemiddeld hoge leeftijd van de bewoners. Bijna de helft van de bewoners kan van de volgende vier zaken er minstens één en hoogstens drie niet: aan- en uitkleden, wassen, eten en naar de WC gaan.

CBS, 1951, Verzorging van bejaarden in tehuizen naar de toestand op 1 oktober 1950. De Haan, Utrecht.

1. Aandeel bejaarden woonachtig in bejaardentehuizen naar leeftijd, 1950

2. Aandeel bewoners woonachtig in verzorgingshuizen, 1966-2004

3. Bewoners van tehuizen naar fitheid, 2001

